

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สารสนเทศนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นสำหรับบุคคล องค์กรต่าง ๆ มาเป็นเวลานานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันโดยเฉพาะในช่วงราวปี ค.ศ.1980 เป็นต้นมานับว่าเป็นยุคแห่งสารสนเทศ (Information Age) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สารสนเทศในการดำเนินงาน การบริหารงานและการตัดสินใจ นอกจากนี้จะตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สารสนเทศแล้วยังสามารถบริหารสารสนเทศนั้นในลักษณะของสินค้าประเภทหนึ่งได้ด้วย ดังจะเห็นได้จากใน ค.ศ.1950 ถือได้ว่าเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าในวิทยาการคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม ทำให้เกิดสารสนเทศขึ้นอย่างท่วมท้น และมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้สารสนเทศกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน (สุชาติ กิระนันท์ 2541: 7) โดยเฉพาะวงการการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนองค์การให้สอดคล้องกับยุคข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนมีการพัฒนาความพร้อมในด้านการบริการและการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้กับผู้ใช้ได้ศึกษาค้นคว้า อย่างเพียงพอ และกว้างไกลยิ่งขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2546: 5)

การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาถือหลักการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาเป็นสำคัญ จะเห็นได้จากเป้าหมายการพัฒนาอุดมศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ที่มุ่งส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นนักวิจัย สามารถผลิตผลงานวิจัยเฉพาะด้านอย่างลึกซึ้ง เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาองค์ความรู้ และตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ รวมถึงสามารถพิมพ์เผยแพร่ผลงานได้ในระดับสากล ดังนั้นการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการแสวงหาความรู้ในสาขาวิชาที่ตนสนใจและเลือกวิธีการเรียนรู้ ค้นคว้าด้วยตนเอง โดยเฉพาะการใช้ทักษะใหม่เกี่ยวกับการค้นหาข้อมูลด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย (ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน 2543: 2)

อย่างไรก็ตามการศึกษาของนักศึกษาจะประสบความสำเร็จได้นั้น นักศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์สารสนเทศ และนำสารสนเทศที่ได้จากค้นหาจากแหล่งสารสนเทศที่หลากหลาย เช่น แหล่งสารสนเทศที่เป็นสถาบัน แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล หนังสือพิมพ์ และแหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต เพื่อนำไปใช้ประกอบกิจกรรมการศึกษา ได้แก่ การทำรายงาน การสอบประจำรายวิชา การทำโครงการวิจัย และการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษา ในการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งการใช้สารสนเทศในแต่ละกิจกรรมการศึกษานั้น เทเลอร์ (Taylor 1991: 217-251) ได้กล่าวว่า การใช้สารสนเทศจะมีความต่างกันในแต่ละกิจกรรมการศึกษา โดยมีปัจจัยทางบริบทและสภาวะแวดล้อม (Information Use Environment – IUE) ของผู้ใช้ เช่น ลักษณะวิชาชีพของกลุ่มผู้ใช้แต่ละกลุ่ม สภาวะแวดล้อมในการทำงาน กิจกรรมที่กระทำหรือขอบข่ายดำเนินการขององค์กรในขณะนั้น ตลอดจนปัญหาของกลุ่มคนต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การใช้สารสนเทศ ซึ่งบริบทเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการใช้สารสนเทศที่ต่างกัน

จากงานวิจัยของไทยที่ผ่านมาที่มีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดของสถาบันการศึกษา เช่น การศึกษาการใช้ห้องสมุด การศึกษาความพึงพอใจต่อระบบบริการสารสนเทศ การศึกษาการเข้าถึงสารสนเทศ และการศึกษาความต้องการสารสนเทศ ตลอดจนศึกษาปัญหาการใช้ห้องสมุด เป็นต้น (กิ่งทอง ศิริมงคล 2531; จันทร์เพ็ญ สิงหนุต 2544 ; ดนัยศักดิ์ โกวิทวิบูล 2543 ; ธนิตา สุขขารมย์ 2547; ธิดาพร นามสุข 2534 ; นพลักษณ์ ทองศาสตร์ 2545; พิชชุตตา ศรีอนันต์ 2541; วาสนา อภิญญาวงศ์ 2534 ; อมรรัตน์ ชาวลิต 2541; อรุณี ทรงพัฒนา 2537) ผลการวิจัยที่พบ ส่วนใหญ่จะเป็นความถี่และปริมาณการใช้สารสนเทศ ตลอดจนการเปรียบเทียบถึงการใช้แหล่งสารสนเทศ การเข้าถึงสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศในมุมมองของการศึกษาแหล่งสารสนเทศ ในห้องสมุดของสถาบันการศึกษาเท่านั้น ทำให้การใช้สารสนเทศไม่เกิดความหลากหลายทางด้านวิชาการ และไม่ครอบคลุมการใช้สารสนเทศได้ทุกสาขาวิชา ซึ่งปัจจุบันนี้โลกมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เทคโนโลยีมีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในโลกของอินเทอร์เน็ต ทำให้การใช้สารสนเทศเกิดความเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนใช้สารสนเทศร่วมกันได้ในลักษณะของเครือข่ายได้สะดวก และรวดเร็ว ดังที่ เทเลอร์ (Taylor 1991: 218-220) ได้กล่าวว่า การใช้สารสนเทศจะมีความเกี่ยวข้องกับบริบทและสภาวะแวดล้อมการใช้ทางด้านเทคโนโลยีและพลวัตของเนื้อหาสาระของระบบสารสนเทศเป็นสำคัญ

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศของต่างประเทศเป็นศึกษา วิจัย เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศที่หลากหลาย ไม่จำกัดเฉพาะแหล่งสารสนเทศในสถาบันการศึกษาเท่านั้น หากเป็นการศึกษาในมุมมองเกี่ยวกับพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศ เทคนิค วิธีการ กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการแสวงหาสารสนเทศ ในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงมีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และการเปรียบเทียบการใช้สื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Barrett ,2005 ; Bonzi ,2002 ; Erdelez ,1996 ; Lui, 2005 ; Nasser ,2004 ; Simon ,1995 ; Subrahmanyam ,1983) ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษามีความต้องการใช้ห้องสมุดดิจิทัลเพื่อหาสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าห้องสมุดแบบดั้งเดิม มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศประเภทออนไลน์ เช่น เว็บโอแพก (WebOPAC) ใช้เซิร์ชเอนจินประเภทโปรแกรมค้นหา (search engines) ในการค้นหาสารสนเทศ และมีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์สูงกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ได้สะท้อนถึงการพัฒนาการใช้สารสนเทศที่มีความหลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์

จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สถานบันการศึกษาของไทยหลายหน่วยงานได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาส่งเสริมให้การศึกษา มีการพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการ ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ดังจะเห็นได้จากมีแหล่งสารสนเทศหลายแหล่งได้นำเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตเข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกันคือ ต้องการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาเข้าสู่สังคมสารสนเทศ (Information Society) ที่มีการแลกเปลี่ยน เชื่อมโยงเครือข่ายการใช้สารสนเทศร่วมกันได้ทั่วโลก ขณะเดียวกันแหล่งสารสนเทศเหล่านั้นยังได้ปรับเปลี่ยนพัฒนาการให้บริการจากแบบดั้งเดิมให้เป็นการบริการสารสนเทศด้านอิเล็กทรอนิกส์หรือออนไลน์มากขึ้น

ด้วยคุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตที่เข้ามามีบทบาทต่อวงการศึกษาของไทย ทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยเสริมสร้างการเรียนการสอนและเอื้ออำนวยประโยชน์ในการศึกษา วิจัย (ยี่น ภูววรรณ 2546 : 2) ดังจะเห็นได้จากการวิจัยของไทยเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ผ่านมา เช่น การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ต การใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต สภาพการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาค้นคว้า และการวิจัยการใช้บริการอินเทอร์เน็ตของแหล่งบริการสารสนเทศต่าง ๆ การใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ เป็นต้น (ฐาปนี สีเนลิว 2544 ; ประภาศรี ศรีโน 2543; พจนารถ

ทองคำเจริญ 2539 ; เรวดี คงสุภาพกุล 2539 ; ลัดดา โกรติ 2544 ; สมเล็ก สีลาประทักษ์ 2540; สุภาพร เอียบสกุล 2546 ; อรพิน จิรวัดมนศิริ 2541) ผลการวิจัยที่ได้พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะบัณฑิตศึกษา ส่วนใหญ่มีความตระหนักถึงคุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เป็นสำคัญ แต่งานวิจัยเหล่านั้นเป็นการศึกษาในมุมมองของแหล่งบริการสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตในวัตถุประสงค์การใช้ในภาพรวม ซึ่งไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าการใช้สารสนเทศในแต่ละกิจกรรมการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มีสภาพการใช้สารสนเทศและแสวงหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างไร

จากข้อจำกัดของการศึกษา วิจัยของไทยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าเป็นการศึกษาแหล่งสารสนเทศที่เป็นห้องสมุดของสถาบันการศึกษา และการศึกษาการใช้แหล่งบริการอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเท่านั้น ผลการวิจัยที่ค้นพบจะสะท้อนมุมมองการศึกษาเพียงการให้บริการของแหล่งสารสนเทศ จึงทำให้การใช้สารสนเทศยังขาดความหลากหลายทางด้านวิชาการ ไม่ครอบคลุมและอยู่ในวงจำกัด บัจจัยเหล่านี้ เทเลอร์ (Taylor 1991 :220-228) ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้ใช้ไม่ได้ถูกจำกัดการใช้เฉพาะแหล่งสารสนเทศใดแหล่งสารสนเทศหนึ่งเท่านั้น หากแต่ผู้ใช้สามารถเลือกการเข้าถึงสารสนเทศได้หลากหลายตามบริบท ความรู้ ทักษะ ความสามารถของผู้ใช้เอง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการใช้สารสนเทศที่หลากหลาย ครอบคลุมและสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ทุกที่ ทุกเวลาตามความต้องการของผู้ใช้ ในกิจกรรมหลักของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาการใช้แหล่งบริการสารสนเทศ การใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะออนไลน์ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้าและทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จะเป็นการศึกษาถึงการใช้แหล่งสารสนเทศ การใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ และใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศแต่ละวัตถุประสงค์ เช่น การทำรายงาน การสอบประจำรายวิชา การทำโครงการวิจัย และการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะทำการศึกษาค้นหาสารสนเทศที่หลากหลาย สามารถค้นหาสารสนเทศได้ด้วยเครือข่ายทั่วทุกมุมโลก บนอินเทอร์เน็ตหรือเว็ลด์ไวด์เว็บ ที่จะทำให้ผู้ใช้มีช่องทางเข้าถึงแหล่งทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัล และสื่อสิ่งพิมพ์ได้หลายช่องทางยิ่งขึ้น ผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม วางแผน ปรับปรุง และเป็นแนวทาง

พัฒนาการให้บริการของแหล่งบริการสารสนเทศในการจัดหารายสนเทศ การพัฒนาเครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศให้ตรงตามความต้องการใช้สารสนเทศของนักศึกษาได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไปยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการใช้แหล่งสารสนเทศที่ใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2.2 เพื่อศึกษาการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศที่ใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2.3 เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2.4 เพื่อเปรียบเทียบการใช้แหล่งสารสนเทศตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2.5 เพื่อเปรียบเทียบการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2.6 เพื่อเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2.7 เพื่อเปรียบเทียบการใช้แหล่งสารสนเทศ ที่ใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จำแนกตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ

2.8 เพื่อเปรียบเทียบการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ ที่ใช้เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ

2.9 เพื่อเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ

2.10 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้าและทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3. ปัญหาการวิจัย

3.1 นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้าและทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างไร

3.2 มีปัจจัยใดบ้างที่มีความแตกต่างกันในการใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3.3 มีการใช้แหล่งสารสนเทศ การใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศประเภทใดบ้างที่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3.4 นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้าและทำวิทยานิพนธ์ อย่างไร

4. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจเพื่อมุ่งศึกษาการใช้แหล่งสารสนเทศ การใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศและการใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ เพื่อการศึกษา

ค้นคว้าและการทำงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ลงทะเบียนเรียนภาคทฤษฎีตามรายวิชาและลงทะเบียนทำวิทยานิพนธ์ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2547

5. สมมุติฐานการวิจัย

การตั้งสมมุติฐานการวิจัยในครั้งนี้ตั้งตามตัวแปรต้นและตัวแปรตามดังนี้

5.1 เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศแต่ละข้อ นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศแตกต่างกัน โดยมีสมมุติฐานย่อยดังนี้

5.1.1 นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำรายงานแตกต่างกัน

5.1.2 นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาศึกษาต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำรายงานแตกต่างกัน

5.1.3 นักศึกษาที่มีสาขาวิชาเอกต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำรายงานแตกต่างกัน

5.1.4 นักศึกษาที่มีผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำรายงานแตกต่างกัน

5.1.5 นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อทำการสอบประจำรายวิชาแตกต่างกัน

5.1.6 นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อทำการสอบประจำรายวิชาแตกต่างกัน

5.1.7 นักศึกษาที่มีสาขาวิชาเอกต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อทำการสอบประจำรายวิชาแตกต่างกัน

5.1.8 นักศึกษาที่มีผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อทำการสอบประจำรายวิชาแตกต่างกัน

5.1.9 นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำโครงการวิจัยแตกต่างกัน

5.1.10 นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำโครงการวิจัยแตกต่างกัน

5.1.11 นักศึกษาที่มีสาขาวิชาเอกต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำโครงการวิจัยแตกต่างกัน

5.1.12 นักศึกษาที่มีผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำโครงการวิจัยแตกต่างกัน

5.1.13 นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน

5.1.14 นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน

5.1.15 นักศึกษาที่มีสาขาวิชาเอกต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน

5.1.16 นักศึกษาที่มีผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศ เพื่อการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน

5.2 เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศแต่ละข้อ นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลต่างกันมีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศแตกต่างกัน โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

5.2.1 นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำรายงานแตกต่างกัน

5.2.2 นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำรายงานแตกต่างกัน

5.2.3 นักศึกษาที่มีสาขาวิชาเอกต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำรายงานแตกต่างกัน

5.2.4 นักศึกษาที่มีผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำรายงานแตกต่างกัน

5.2.5 นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการใช้ เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อทำการสอบประจำรายวิชาแตกต่างกัน

5.2.6 นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อทำการสอบประจำรายวิชาแตกต่างกัน

5.2.7 นักศึกษาที่มีสาขาวิชาเอกต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อทำการสอบประจำรายวิชาแตกต่างกัน

5.2.8 นักศึกษาที่มีผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อทำการสอบประจำรายวิชาแตกต่างกัน

5.2.9 นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำโครงการวิจัยแตกต่างกัน

5.2.10 นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำโครงการวิจัยแตกต่างกัน

5.2.11 นักศึกษาที่มีสาขาวิชาเอกต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำโครงการวิจัยแตกต่างกัน

5.2.12 นักศึกษาที่มีผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำโครงการวิจัยแตกต่างกัน

5.2.13 นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน

5.2.14 นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน

5.2.15 นักศึกษาที่มีสาขาวิชาเอกต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน

5.2.16 นักศึกษาที่มีผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ เพื่อการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน

5.3 เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศแต่ละข้อ นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลต่างกัน มีการใช้ สารสนเทศประเภทต่าง ๆ แตกต่างกัน โดยมีสมมุติฐานย่อยดังนี้

5.3.1 นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการใช้ สารสนเทศประเภทต่าง ๆ เพื่อการทำรายงานแตกต่างกัน

5.3.16 นักศึกษาที่มีผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษต่างกัน มีการใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ เพื่อการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน

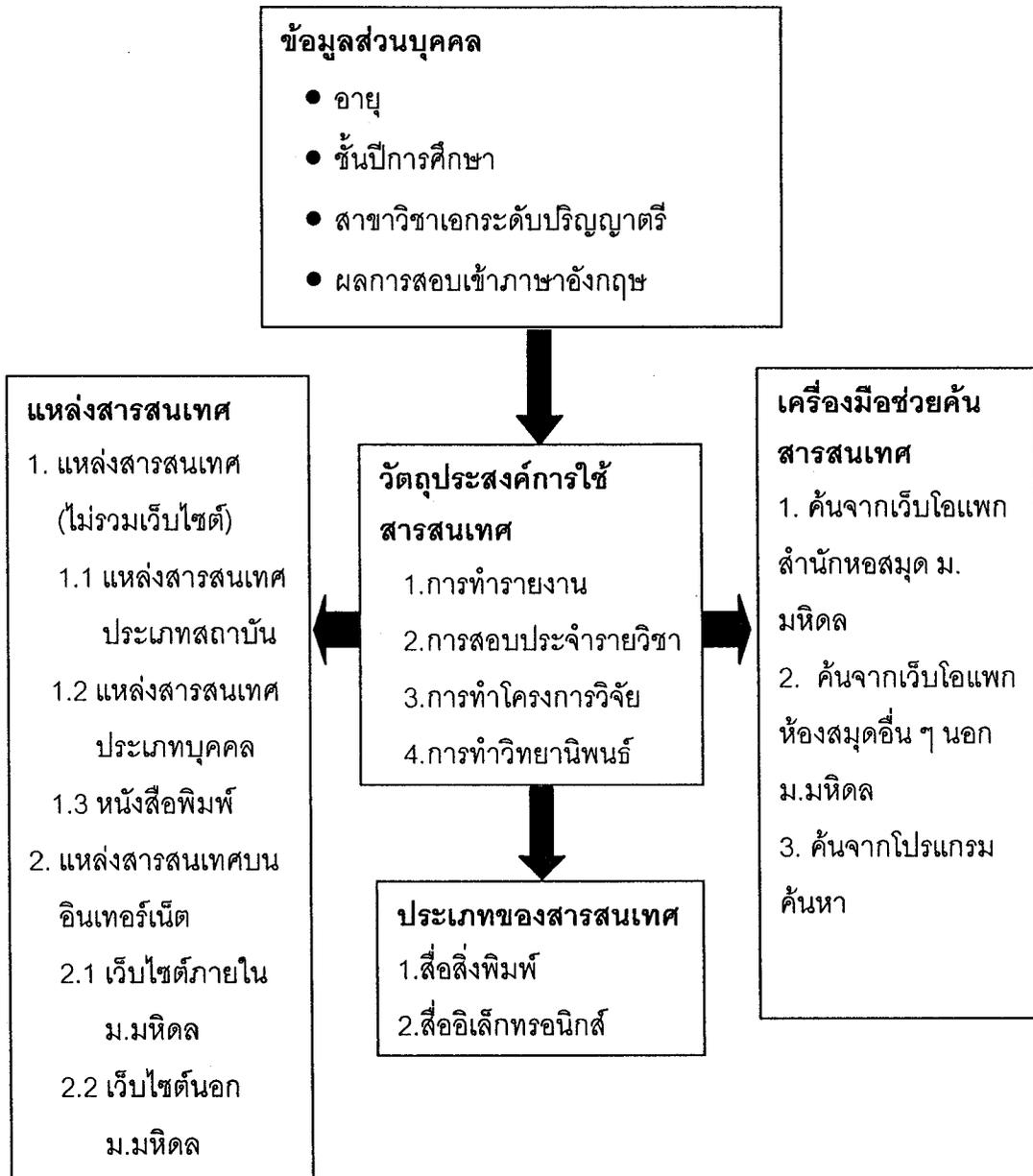
5.4 นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศแตกต่างกัน

5.5 นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศต่างกัน มีการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศแตกต่างกัน

5.6 นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศต่างกัน มีการใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ แตกต่างกัน

6. กรอบความคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเชิงทฤษฎีของเทลเลอร์ (Taylor 1991:217-251) เกี่ยวกับ บริบท สภาพแวดล้อมของผู้ใช้สารสนเทศ ปัญหาที่นำไปสู่การใช้สารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ ทั้ง 4 ข้อ คือ การทำรายงาน การสอบประจำรายวิชา การทำโครงการวิจัย และการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งการใช้สารสนเทศตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ นั้นจะเกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้แหล่งสารสนเทศ การใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ ในการวิจัยนี้ได้กำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบความคิดการวิจัยการใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำงาน วิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

7. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ อายุ ชั้นปีการศึกษา สาขาวิชาเอก ระดับปริญญาตรี ผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษและวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ ได้แก่ การทำรายงาน การสอบประจำรายวิชา การทำโครงการวิจัย และการทำวิทยานิพนธ์

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การใช้แหล่งสารสนเทศ การใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศและการใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ การทำรายงาน การสอบประจำรายวิชา การทำโครงการวิจัยและการทำวิทยานิพนธ์

8. นิยามศัพท์เฉพาะ

8.1 **การใช้สารสนเทศ** หมายถึง การนำสารสนเทศที่ได้จากค้นจากแหล่งต่าง ๆ เช่น แหล่งสารสนเทศที่เป็นสถาบัน แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล หนังสือพิมพ์ และแหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต เพื่อนำไปใช้ประกอบกิจกรรมการศึกษา ได้แก่ การทำรายงาน การสอบประจำรายวิชา การทำโครงการวิจัย และการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาในการศึกษาค้นคว้า และการทำวิทยานิพนธ์

8.2 **การศึกษาค้นคว้า** หมายถึง การศึกษาค้นคว้าอย่างมีเหตุมีผล มีระเบียบ รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า และนำเสนอผลการค้นคว้าวิจัยนั้นอย่างลึกซึ้งซึ่งมีเหตุมีผล

8.3 **การทำวิทยานิพนธ์** หมายถึง การศึกษา ค้นคว้า วิจัยในเชิงลึก ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่ได้มาบูรณาการให้เกิดผลงานในเชิงพิสูจน์สมมุติฐาน โดยแสดงความคิดเห็นของผู้ศึกษา ตลอดจนสามารถเสนอผลการศึกษา ค้นคว้า วิจัยได้กว้างขึ้น

8.4 **วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ** หมายถึง จุดมุ่งหมายในการนำสารสนเทศไปใช้ตามกิจกรรมการศึกษา ได้แก่ การทำรายงาน การสอบประจำรายวิชา การทำโครงการวิจัย และการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา

8.5 **นักศึกษาระดับปริญญาโท** หมายถึง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรภาษาไทยที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2547 ทุกชั้นปีที่สังกัดภาควิชา สังคมศาสตร์ ภาควิชาศึกษาศาสตร์ และภาควิชามนุษยศาสตร์ของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

8.6 คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ หมายถึง คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

8.7 สาขาวิชาเอกระดับปริญญาตรี หมายถึง สาขาวิชาเอกที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีทางสายสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และสายวิทยาศาสตร์ ก่อนเข้าศึกษาระดับปริญญาโท

8.8 ผลการสอบเข้าภาษาอังกฤษ หมายถึง ผลการสอบภาษาอังกฤษในการสอบเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งมีทั้งผ่านและไม่ผ่านของนักศึกษาระดับปริญญาโทตามเกณฑ์มาตรฐานความรู้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

8.9 แหล่งสารสนเทศ หมายถึง แหล่งสารสนเทศภายในและภายนอก มหาวิทยาลัยมหิดลที่นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ใช้ค้นหาสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย 3 ลักษณะคือ

8.9.1 แหล่งสารสนเทศที่เป็นสถาบัน หมายถึง หอสมุดหรือห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ สถาบันการศึกษา สถาบันการวิจัย พิพิธภัณฑ์ เช่น แหล่งภายใน ม.มหิดล ได้แก่ ห้องสมุดคณะ สำนักหอสมุด เป็นต้น และแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ นอก ม.มหิดล

8.9.2 แหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา เช่น อาจารย์ ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ อย่างลึกซึ้งสามารถให้ข้อมูลสารสนเทศได้เป็นอย่างดีและบุคคลที่เป็นช่องทางในการให้สารสนเทศอย่างไม่เป็นทางการ เช่น เพื่อน ญาติ

8.9.3 แหล่งสารสนเทศสื่อมวลชน หมายถึง สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ ที่นักศึกษาใช้ศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้สารสนเทศตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ

8.10 แหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต หมายถึง แหล่งสารสนเทศที่ให้ข้อมูลสารสนเทศประเภทออนไลน์ทั้งภายในและนอก ม.มหิดล เช่น เว็บไซต์สำนักหอสมุด ม.มหิดล เว็บไซต์ห้องสมุดคณะต่าง ๆ เว็บไซต์สถาบันการศึกษา เว็บไซต์ประเภทหน่วยงานราชการ เว็บไซต์ประเภทสื่อมวลชน และเว็บไซต์สถาบันวิจัย

8.11 เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ หมายถึง เครื่องมือที่นักศึกษาใช้เพื่อช่วยค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ โดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยค้นจากรายชื่อหรือฐานข้อมูลที่แหล่งสารสนเทศ

จัดหาหรือจัดทำขึ้นเพื่อให้บริการโดยให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้สะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง เครื่องมือช่วยค้นที่สำคัญคือ

8.11.1 เครื่องมือช่วยค้นจากเว็บโอแพกสำนักหอสมุด

มหาวิทยาลัยมหิดล หมายถึง ฐานข้อมูลรวมรายการทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดและห้องสมุดคณะต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยมหิดล เช่น หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ ที่ให้สารสนเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้ชื่อ MULINET โดยสามารถระบุรายละเอียดของการค้นได้ เช่น ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง คำสำคัญ แหล่งที่อยู่ของสารสนเทศ เป็นต้น

8.11.2 **เครื่องมือช่วยค้นจากฐานข้อมูล** หมายถึง ฐานข้อมูลที่รวบรวมรายชื่อฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่แหล่งสารสนเทศจัดทำขึ้นที่บอกรับเป็นสมาชิกและเครือข่าย ทั้งประเภทที่มีและไม่มีค่าใช้จ่าย สามารถค้นได้หลายวิธี เช่น เรียงรายชื่อฐานข้อมูล ใช้คำสำคัญ และเรียงตามสาขาวิชา

8.11.3 **เครื่องมือช่วยค้นจากเว็บโอแพกห้องสมุดอื่น ๆ** หมายถึง ฐานข้อมูลรวมรายการทรัพยากรสารสนเทศของแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ นอกมหาวิทยาลัยมหิดล ทั้งแหล่งสารสนเทศของรัฐและเอกชน ซึ่งสามารถระบุรายละเอียดจากการสืบค้นได้ เช่น ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ เลขเรียกทรัพยากรสารสนเทศ เป็นต้น

8.11.4 **เครื่องมือช่วยค้นจากโปรแกรมค้นหา (search engine)** หมายถึง โปรแกรมค้นหาข้อมูลสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตที่นักศึกษา ใช้เป็นเครื่องมือช่วยค้นหาข้อมูลได้หลายประเภท เช่น สารบบเรื่อง (search directories) ดรรชนีอินเทอร์เน็ต (internet index) เมทาเซิร์ชเอ็นจิน (Meta-search engine)

8.12 ประเภทของสารสนเทศ หมายถึง ลักษณะของสารสนเทศ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

8.12.1 **สื่อสิ่งพิมพ์** หมายถึง วัสดุตีพิมพ์เผยแพร่เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของกระดาษ ได้แก่ หนังสือ วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย รายงานการประชุม/สัมมนา และหนังสือพิมพ์

8.12.2 **สื่ออิเล็กทรอนิกส์** หมายถึง สารสนเทศฉบับเต็ม (Full Text) ที่มีกระบวนการบันทึกและเผยแพร่ในรูปแบบฐานข้อมูลออนไลน์ ฐานข้อมูลออฟไลน์ และฐานข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตโดยอาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูลด้วยเครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศที่แหล่งสารสนเทศนั้นจัดทำขึ้น เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วารสารวิชาการ

อิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ รายงานวิจัยอิเล็กทรอนิกส์ รายงานการประชุม/สัมมนา
อิเล็กทรอนิกส์ และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

9. ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการใช้แหล่งสารสนเทศ การใช้เครื่องมือช่วยค้น
สารสนเทศและการใช้สารสนเทศประเภทต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศทั้ง 4 ข้อได้แก่
การทำรายงาน การสอบประจำรายวิชา การทำโครงการวิจัย และการทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงทราบ
ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ซึ่ง
ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัย เพื่อ
ปรับปรุงแนวทางในการพัฒนา จัดหาและการบริการทรัพยากรสารสนเทศ และตอบสนองความ
ต้องการใช้สารสนเทศของนักศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ให้ได้ประโยชน์สูงสุด
ในวงการศึกษาต่อไป